

dr. Sziklay Júlia

Az információs jogok kialakulása, fejlődése és társadalmi hatása

doktori értekezés

Tézisek

Konzulens: Prof. Dr. Bihari Mihály és Ph.D. Balogh Zsolt György

Budapest, 2011. 11. 10.

I. A kutatási feladat összefoglalása

Az információs jogok kifejezés két, az információk kezelését szabályozó, egymással szoros koherenciában létező alkotmányos jogot (jogpárt) és a hozzájuk kötődő jogterületet fedi le. A kutatási feladat a személyes adatok védelméhez való jog (adatvédelem) és a közérdekű adatok nyilvánosságához való jog (információszabadság) kialakulásának, fejlődésének, szabályozásának és társadalompolitikai hatásának tágabb értelemben vett bemutatása.

Az értelmezési keretet a Balogh Zsolt György-féle állami információpolitika definícióra épülő modellrendszer jelenti. Az információkezelés két szélső pólusa a titkosság és a nyilvánosság és ennek megfelelően az állami információpolitika alapvető kérdése, hogy az állam mennyi és milyen minőségű információt árul el saját működéséről, ugyanakkor milyen mélységben és minőségben gyűjthet adatot saját állampolgáiról? Egy alkotmányos és demokratikus berendezkedésű állam esetében az információs egyensúly elvileg az átlátható, nyilvános állami működést – átláthatatlan magánszférájú társadalmat szolgálja.

Az információs jogok összetett, komplex társadalmi jelenségek, történeti-filozófiai és szociológiai háttérrel. A jogi elemzéseknél ugyanígy cél a minél több oldalról és aspektusból történő megfigyelés, szakítva és túllépve a hagyományos, kizárólag az adatvédelmi törvény rendelkezéseire korlátozódó, a paragrafusokat idéző és kommentáló jogászi megközelítéssel.

Az információs jogok – a XIX. század végétől ugrásszerűen meginduló technikai fejlődésre reagálva – az alkotmányos jogok „fiatal”, a XX. század második felében megfogalmazott és teret nyert nemzedékéhez tartoznak, az információszabadság kiteljesedése pedig még az adatvédelemhez képest is még inkább időben lemaradt. Ennek köszönhetően Nyugat-Európában is a nemzeti jogalkotások csak az 1980-90-es években kezdtek foglalkozni a szabályozással, az uniós (kötelező standardokat és elveket rögzítő) adatvédelmi irányelv pedig 1995-ben született meg. Magyarország büszke lehet arra, hogy ezen a téren Nyugat-Európaéhoz képest sem időben, sem tartalmilag nincs le/elmaradása. A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (adatvédelmi törvény) 1992 májusában lépett hatályba, három évvel később a parlament megválasztotta a Magyar Köztársaság első adatvédelmi biztosát.

1995 szeptemberétől, az Adatvédelmi Biztos Irodájának felállításától, szó szerint az első panaszok érkezésétől jelen lehettem az adatvédelmi biztosok mellett az információs jogok magyar köztudatba és jogi kultúrába történő bevezetésénél, meghonosításánál. 1995-2009 között számos állásfoglalás, ajánlás megszövegezésében ügyintézőként vagy konzultánsként részt vettem, 2007-2009 között pedig a nemzetközi ügyek koordinálójaként nemzetközi tapasztalatokat is szereztem. 2009-től elsősorban az általános ombudsman tevékenységének

nemzetközi kapcsolatrendszeréért vagyok felelős, ezáltal az alkotmányos jogvédelem nemzetközi emberi jogi aspektusa kerül munkámban előtérbe.

Az európai mércével mérve is kifejezetten szigorú magyar jogi szabályozás, az Alkotmánybíróság információs jogok iránti elkötelezettsége, az első két hivatali idejét kitöltött adatvédelmi biztos közéleti súlya és nem utolsósorban a magyar társadalom információs érzékenysége, nyitottsága miatt a két szabadságjog Magyarországon a közéletben, a jogalkotásban és a jogi kultúrában is mostanáig megfelelő súllyal volt jelen.

Az elmúlt 16 év talán már elegendő tapasztalatot, gyakorlati és elméleti forrást kínál a két szabadságjog újfajta elemzéséhez, melyekre a továbbfejlődés miatt is szükség van. Iskolákban, konferenciákon és szakmai beszélgetéseken nyert tapasztalataim szerint a „száraz normaszöveg” is könnyen emészthetőbbé válik egyfajta kultúrtörténeti-kontextuson keresztül. Reményeim szerint a történeti-filozófiai-politológusi és különböző jogági elemzések az újdonság erejével hatnak a téma iránt érdeklődők számára és megkönnyítik a további jogpropaganda-jellegű ismeretterjesztési munkát is.

II. Az elvégzett kutatások, elemzések és a kutatás módszertana

A dolgozat három fő része a történeti-jogi-társadalompolitikai hatások elnevezést viseli, ezen belül pedig 13 fejezet található, a fejezetek több esetben külön alrészekre tagolódnak.

1. Az első rész az **információs jogok történeti-filozófiai háttérével** foglalkozik, elfogadva a privacy-elmélet alaptételét, miszerint az adatvédelem-információs szabadság a magánélet – közélet dichotómájából következik, illetve azon alapul.

A privacy-elmélet alapja a *Brandeis-Warren*-féle fogalom meghatározás, mely szerint a magánélet (privacy), mint mozgástér lényegi része az adott személyről szóló információk megszerzésének és felhasználásának problémája: milyen mértékben marad "ura" az egyén a róla szóló információknak, mennyiben rendelkezhet velük szabadon, kizárhatja-e életének meghatározott részéből a külvilágot vagy köteles eltérni a világ szemét és száját.

Ferdinand Schoeman amerikai jogfilozófus a privacy fogalmát tovább pontosítja:

- erkölcsi alapú igény vagy jogcím arra, hogy az érintett meghatározza, másokhoz milyen információk juthatnak el róla
- ellenőrzési képesség vagy pozíció az érintettre vonatkozó információkhoz való hozzájutás felett
- állapot, melyben az érintett személyéhez (közvetve: a hozzá kapcsolódó információkhoz) csak korlátozott módon lehet hozzáférni

Az információszabadság ugyanakkor a közélet, a közhatalom működésének és tevékenységének átláthatóságát és ellenőrizhetőségét szolgálja a „közre” tartozó információk, vagyis a polgári nyilvánosság megteremtésével. Patrick Birkinshaw professzor gondolatmenete szerint: *a kormányok a közérdek védelme érdekében léteznek, az információkat a köz érdekében használják fel, elszámoltathatóságukhoz pedig információra van szükség. A megbízható információ előfeltétele a hatékony kormányzásnak, hiszen annak rendelkezésre bocsátása a kormány működésének javítását segíti elő. Az információhoz jutás joga szükségképpen hozzátartozik az állampolgári jogokhoz. Az információ: hatalom, és az információ kizárólagos birtoklása különösen az. A titkosság bűnsegédként leplezi az önkényt, a rossz működési hatékonyságot és a korrupciót.*

A két információs jog ennek megfelelően szoros és koherens kapcsolatban áll egymással, a filozófiai háttérként megragadott magánszféra-közsféra fogalmak külön és egymás viszonylatában is értelmezendők. A történeti rész a *Jürgen Habermas: A társadalmi nyilvánosság szerkezetváltozása* c. könyvében leírt nyilvánosság-modellt követi, az ókori görögök által először használt privatus-publicus fogalom pár jelentésváltozását kronológiai sorrendben követve eljut egészen a modern magán-közsféra fogalmak egymás viszonylatában értelmezett jelentésének részletes kifejtéséig, valamint a habermasi közélet-társadalmi nyilvánosság-sajtó fogalmáig.

A privacy-magánszféra, magánélet, mint élettér fogalma nehezen megfogható, de a konkrét példákkal színesíteni lehet a fogalommagyarázatot, ahogy fontos tényezők a polgárok privacy-tudatossága és ennek a közvélemény-kutatások által mérhető eredményei is. Mivel az USA az európai kultúrától teljesen eltérő privacy-felfogással rendelkezik, ezért szükséges a két rezsím hátterét is részletesebben bemutatni. Ehhez kapcsolódik a privacy-szkepticizmus, mint legújabb kritikus tendencia is. A magánszféra korlátai – a nyilvánosság korlátainak analógiájára – szintén röviden bemutatásra kerülnek.

2. A dolgozat második része az információs jogok **különböző jogágak** oldaláról történő jogi elemzéseket tartalmazza, ideértve az alkotmányjogi, polgári jogi és büntetőjogi megközelítéseket. Az állami információpolitika legerősebb szabályozója a jogi norma, mely a tudatosan választott ideológiai alapon konkrét módon szabályozza a releváns magatartásokat, tényállásokat. Az információs jogok rendszerszintű elhelyezése – közjog, magánjog – is több

kérdést felvet, a képet pedig tovább színesíti a különböző jogágakkal való közvetlen és néha ellentmondásos kapcsolat.

Az információs jogok, mint alkotmányos alapjogok taglalásánál a normatív háttér elemzése a jogforrási hierarchia csúcsán elhelyezkedő alkotmányos szabályozással kell, hogy kezdődjön. Ennek alapja a jogrendszer köz- és magánjogra való felosztásának rendszere, de érdekes kérdéseket vet fel a személyiségi jogvédelem rendszertani helye a magyar jogban és az alkotmányos alapjogok többféle alapú csoportosítása.

Az állam és az egyén viszonyának kétféle állapotára utaló, a *Georg Jellinek* által *status negativus* és a *status positivus*-ként leírt elmélet alapján a személyes adatok védelméhez való jog leírható egyfajta passzív védelmi alapjogként, a közérdekű adatok nyilvánosságához való jogot pedig aktív részvételi jogként, de fontos megjegyezni, hogy *Isaiah Berlin*-nyomán az adatvédelem egyre inkább „információs önrendelkezési jogként”, vagyis pozitív szabadságjogként is definiálható.

Az információs jogok az alapjogok fiatal, az 1970-es években megjelenő generációjához tartoznak és az életrehívó technikai-történelmi környezet fejlődésének kihívásaira igen érzékenyen reagálnak, ezért egyfajta konstans alkalmazkodás-fejlődés jellemző rájuk. Míg Nyugat-Európában elsősorban a technikai, addig Magyarországon (és a többi volt szocialista országban) a politikai rendszerváltáshoz kötődő történelmi tapasztalatok igen erős befolyást gyakoroltak fejlődésükre. Az információs jogok alapfogalmainak kifejtésénél alapul szolgál az EU legfontosabb nemzetközi jogi dokumentumait és a 29-es Adatvédelmi Munkacsoport személyes adat fogalmát elemző állásfoglalása. Megkerülhetetlen az információs jogok „kódexének” nevezett 1992. évi LXIII. törvény alapfogalmainak elemzése és a két alapjog konfliktusának példákkal történő bemutatása is egy rövid kitérővel az információs szabadság továbbfejlődését jelentő elektronikus információs szabadság fogalmához.

A közérdekből nyilvános adat fogalmánál külön kategóriát jelent a közszereplőkre vonatkozó információk kezelésének kérdése, melyhez napjainkból számos külföldi és magyar példa rendelhető, színesítve az információs szabadsághoz tartozó eme „izgalmas” alkotmányos kérdéseket felvető témát.

A magánjog keretein belüli értelmezés azért különösen érdekes kérdés, mert az információs jogok alkotmányos alapjogok, tehát közjogi háttérűek, ugyanakkor az adatvédelem, mint személyiségi joghoz tartozó jogintézmény magánjogi alapú: az autonóm emberi személyiség megvalósítása integrált, szervezett társadalomban azzal a következménnyel jár, hogy a jogi szabályozottságot és az állam közhatalmi erejét kiterjesztjük a „jogmentes” magánszférára. A

szabályozástól való mentesség helyett a garanciális oldalra helyeződik a hangsúly, mert az önvédelem esélyei kiürülnek és a tradicionális jogon kívüli szabályozók ereje meggyengült, ugyanakkor megváltoztak és felerősödtek a személyiséget ért támadások (lehallgató berendezések, kamerák, mega-nyilvántartások), melyekkel szemben az egyén önvédelmi reakciói hatástalanok.

A részletes civilisztikai elemzés alapja a jelenleg hatályos Polgári Törvénykönyv, melynek általános és különös szabályai alapján az adatvédelem személyiségi jogként értelmezendő, polgári bírósági ítéletek vonatkozó döntéseit is idézve. Az új, egyelőre hatályba nem lépett Ptk. információs jogokkal összefüggő rendelkezései (pl. sérelemdíj) az esetleges jövőbeli magánjogi fejlődés egyik alternatívája lehet.

A magánjogi szabályozás mellett a jogsértő magatartásokkal az információs jogok büntetőjogi szabályozása és gyakorlata (a Legfőbb Ügyészség statisztikái felhasználásával) foglalkozik, ezen a téren egyértelmű hatékonysági deficit mutatható ki a jogalkalmazás során.

Magyarországon az információs jogokat számos területen éri új jogi kihívás, ezek közül különösen fontosak a biometrikus adatok köre és a – polgári bíróság előtt lefolytatott - információs szabadság perek (eljárásjogi szempontból legérdekesebb a strasbourgi fórumot is megjárt, az alkotmánybírósági indítványok nyilvánosságával foglalkozó per).

Az állami irányítás legfontosabb korlátai a montesquieu-i „fékek és ellensúlyok” rendszerében elemezhetőek. A magyar alkotmánybíróság információs jogokkal kapcsolatos tevékenységénél a kategorizálás alapja a határozatok tárgyát és célját tekintve:

- a legfontosabb alkotmányos alapjogi értelmezési keretek megteremtése
- a politikai-jogi rendszerváltással összefüggő elvi döntések
- egyes információs jogi szabályozások részletes értelmezése
- jogalkotással összefüggő kodifikációs kérdések.

A magyar jogi felfogáshoz közel áll és ezért jó összehasonlítási alapot nyújt a német alkotmánybírósági gyakorlat, valamint az Európai Emberi Jogi Bíróság és az Európai Unió Bíróságának információs jogokkal összefüggő ítélkezése, illetve az Európai Ombudsman esetjoga (a legfontosabb esetek bemutatásával), hangsúlyozva, hogy a strasbourgi bíróság az adatvédelemhez kizárólag a magánélet védelmét garantáló jogon, az információs szabadsághoz pedig a véleménynyilvánítást garantáló jogon keresztül közelít. (Ez az értelmezés és joggyakorlat az Emberi Jogok Európai Egyezménye alapján jogtechnikai érvekkel is alátámasztja a doktori értekezés első részében kifejtetteket.)

Az adatvédelmi biztos intézményével összefüggésben az 1995-től napjainkig végigkísért intézményfejlődésből levont legfontosabb megállapítás, hogy a „puha” hatáskörökkel rendelkező, kizárólag a meggyőzés és a nyilvánosság fegyverével élő, eredetileg a közigazgatás kontroljával megbízott ombudsman-jellegű intézmény profilja hogyan változik és alakul át egy quasi adatvédelmi hatóság irányába. További fontos következtetés, hogy a posztot betöltő személy előélete, karaktere és személyes kvalitásai mennyire meghatározóak az intézmény életében, közéleti súlyában.

3. A dolgozat harmadik, **társadalompolitikai része** az információs jogok fejlődését nagymértékben érintő globális események hatásait mutatja be.

A paradigmaváltást kikényszerítő „2001. szeptember 11.” jelensége és következményei az információs jogok fejlődésére alapvető és hosszú távú következményekkel jelentkező, egyértelműen negatív hatást gyakorolnak. 2001 szeptembere után az USA-ban és az Európai Unióban számos politikai-jogi reakció, válaszlépés lépett életbe, melyek nagymértékben ebben az irányban hatnak. A „biztonság versus szabadság” dilemmának nemzeti leképezése a „kamerázás” (melynek legújabb és legextrémebb változata az ún. test-szkenner).

Az információs társadalommal összefüggő paradigmaváltást a társadalmi-gazdasági fejlődés kényszerítette ki. Az információs társadalom fogalmára vonatkozóan nincsen egységesen elfogadott definíció, de az információs társadalom leírható jellemző társadalompolitikai tényezőkkel, jelenségekkel, melyek hatása az információs jogok fejlődésére is kihat. Ezek közül is kiemelendő az Internet, mint új kommunikációs forma és fórum és a közösségi fórumok rendszere. Az információs jelenségekre legkorábban reagáló japán társadalom a maga különleges pszicho-kulturális jellemzőivel érdekes példa, mely kivetíti az információrobbanás veszélyeit is – az egyéni, társadalmi és globális polarizálódást, leszakadást – is.

A kutatási kérdések kifejtésénél – a szerkezetet követve – a tudományos feldolgozáshoz is multidiszciplináris (történeti, jogtörténeti, komparatív, leíró/kutató, analitikus) tudományos módszereket alkalmaztam. A kvalitatív, gondolatstruktúrákra, motivációkra és érzésekre építő „*soft*” eszközök túlsúlyát a közvélemény-kutatások, felmérések és bűnügyi statisztikák *explicitebb* adataival operáló kvantitatív metódusok alkalmazásával próbáltam kiegyensúlyozni.

Az elemzéseknél a vonatkozó szakirodalom mellett közigazgatási dokumentumok, tudományos konferenciák anyagai és az Adatvédelmi Biztos Irodájában nyilvántartott konkrét panaszok, beadványok mellett saját szubjektív tapasztalataimra is támaszkodtam, a fejezeteket felvezetendő egyes szépirodalmi idézetek kiválasztását pedig kifejezetten érzelmeim motiválták. A szakirodalom bővelkedik kiváló minőségű technikai-technológiai alapú elemzésekben, tőlem azonban bevallottan távol áll ez a fajta természettudományos megközelítés, ezért kísérletet sem tettem ilyen jellegű munkára.

Mivel az Adatvédelmi Biztos Irodájában évekig a nemzetközi ügyeket koordináltam, volt rálátásom a nemzetközi gyakorlatra, azonban szándékaim szerint a nemzetközi példák csak kitekintő jellegűek a dolgozatban, részletesen csak ott taglalom őket, ahol a külföldi gyakorlat vagy felfogás ismertetése a fejezet tartalmi lényegéhez kapcsolódik (például az amerikai privacy-felfogás eltérő adatvédelmi filozófiájának ismertetésénél).

III. Kutatási eredmények

Az információs jogok a jogtörténeti szempontból „fiatal”, ún. harmadik-negyedik generációs alkotmányos jogok közé tartoznak, melyek azonban mindig is helyi-nemzeti- és nemzetközi szintereken egyaránt sok vitát, összeütközést generálnak. Meglátásom szerint ennek fő okai a következők:

- egyértelműen komoly (országos vagy helyi szintű) üzleti és/vagy politikai, hatalmi érdekeket sérthet a közérdekű adatok nyilvánosságának kikényszerítése,
- a személyes adatok minden emberi megnyilvánulás szükségszerű kísérői, ezért az adatvédelem személyiségvédelmi funkciójából eredően kénytelen mindenféle döntésbe „beleszólni”, sok mindent „fékezni”, akadályozni (akár más, gazdasági, célszerűségi, biztonsági vagy kényelmi szempontok ellenében is),
- nemzetközi vagy globális szinten a „biztonság versus szabadság” konfliktus a new york-i ikertornyok ellen intézett támadás óta állandósult és a hatalmi játszmák részévé vált.

Dolgozatomban megkísérlem azt a tételt kibontani és megindokolni, hazai és nemzetközi példákkal alátámasztani, hogy a két vizsgált információs jog a „fékek és ellensúlyok” rendszerében miképp szolgálja vitathatatlanul a demokrácia alapelveinek érvényesülését, az emberi közösségek érdekeit és az egyes személyek életminőségének, emberi méltóságának garantálását.

Az információs alapjogokat a habermasi értelmezés szerint a politikailag működő nyilvánosságnak és a politikától emancipált magánszférának jogállami összefüggésében

értelmezem. A dolgozat „vezérfonala” az állami információpolitika modelljének leképezése és információs jogok filozófiai alapját jelentő köz – és magán (vagy más megfogalmazásban: a nyilvánossághoz kötődő és attól elválasztott) elemek fejlődésének nyomon követése, valamint az információs jogok egyéni vagy politikai (szabadság)jogi jellegének, illetve más módon megfogalmazva, a magánjogi és közjogi környezethez való kapcsolatának elemzése.

A történeti rész konklúziója, hogy az információs jogok érzékenyen reagálnak az adott történelmi-társadalmi környezet változásaira. A polgári társadalom-politikai állam szétválása egyben a privátszféra-közsféra jogi oldalát jelentő közjog-magánjog szétválásának is (elő)feltétele volt.

Az információs jogok jelenlegi jogi szabályozása azonban az adatvédelem eredetileg magánjogi jellegét mindinkább igyekszik „közjogi elemekkel” megtámasztani.

A társadalmi hatásokkal és környezettel foglalkozó rész – az információs társadalom, mint szabályozási környezet bemutatásával - ennek a folyamatnak a megerősödését, felgyorsítását mutatja be gyakorlati példákon keresztül, kiemelve a 9/11-nek nevezett paradigmaváltó események katalizátor hatását.

Az információs jogok fejlődéstörténetére helyezve a hangsúlyt, hipotézisem szerint állandóan változó, az adott kor és társadalom politikai berendezkedésére érzékenyen reagáló jogokról van szó. Emellett igen fontos tényezőnek minősülnek az éppen rendelkezésre álló technikai módszerek és eszközök is, melyek szinte korlátlanul a döntéshozók rendelkezésére állnak. Az adatvédelem és az információs szabadság értékeit és fontosságát elismerő demokratikus államhatalom éppen ezért az információs jogokat ön maga elé állított korlátként kell, hogy értelmezze és alkalmazza, illetve a demokratikus garanciarendszer egyes résztvevőire (adatvédelmi biztos, alkotmánybíróság, szabad sajtó, civil szervezetek stb.) hárul a feladat, hogy a korlátokat a döntéshozók elé állítsa annak érdekében, hogy az államhatalom működése és a közpénzek sorsa az információs szabadság eszközeivel ellenőrizhetővé és átláthatóvá, míg a polgárok magánélete és magánszférája átláthatatlanná és védetté váljon.

Az információs jogok történeti-filozófiai fejlődésének, a hatályos jogi szabályozás többféle jogági megközelítésének és a szélesebb, globális szintekig eljutó társadalompolitikai hatások elemzése ennek a hipotézisnek az igazolását célozza.

A kutatás nívumaként értékelhető, hogy általános szinten formabontó az információs alapjogok kialakulásának és fejlődésének **történeti-politológiai környezetbe** ágyazása és az

információs társadalom egyes jelenségeinek az információs jogokkal való kapcsolatának bemutatása az állami információpolitika-terminológia modellrendszerén keresztül.

Szintén fontos építőelem a német alkotmánybíróság, a strasbourgi emberi jogi, és a luxemburgi uniós bíróság (valamint az Európai Ombudsman) esetjogának feldolgozása. Egyedi megközelítést jelenthet a személyes adatok védelméhez való jog **civilisztikai megközelítésének** személyiségi jogvédelemhez kapcsolt részletes elemzése (ideértve az új Ptk. információs jogokat érintő új szabályait), valamint az információs alapjogok **büntetőjogi védelmének** statisztikai alapú feldolgozása.

A magyar nyelvű szakirodalomban szintén ritkán lehet találkozni olyan tudományos munkákkal, melyek az **USA adatvédelmi rezsimjét** mutatják be részletesen, kitérve a privacy-tárgyú legfelsőbb bírósági döntésekre is.

Az **adatvédelmi biztos intézmény-fejlődés egyes szakaszairól** tudomásom szerint szintén nem készült még hasonló jellegű elemzés.

Végül újdonságként jelölném az **információs társadalom jelenségeinek** az információs jogokkal való összefüggésének bemutatását is.

További lehetséges kutatási irányokat jelenthető témák:

Az adatvédelmi biztos állásfoglalásai állandó kutatási nyersanyagként szolgálnak, ráadásul az európai adatvédelmi/információs biztosok tevékenysége jól összehasonlítható nemzetközi komparatív tanulmányok létrehozására nyújtanak lehetőséget. A nemzetközi kutatás koncentrálhat akár a volt szocialista országokat tömörítő kelet-európai régióra is, ahol a közös történelmi múlt és a nagyon hasonló normatív szabályozás mellett az egyes kérdésekre adott társadalmi reakciók gyakran még időben is egybeesnek (például az elmúlt rendszer titkosszolgálati anyagai nyilvánosságának problémaköre, az egészségügyi reformok miatt az egészségügyi adatok kezelésének specifikus kérdései, a roma származás nyilvántartása stb.)

Ugyanígy további értékes kutatási materiát szolgáltat az Európai Emberi Jogok Bíróságának esetjoga is.

A kézirat 2011 nyarán lezárásra került, ezért az új magyar alkotmányozási folyamatra csak utalás történik. Az adatvédelmi ombudsman adatvédelmi hatósággá történő transzformálása azonban közvetlenül, míg az alkotmánybíróság hatáskörének átalakítása közvetetten kapcsolódik az értekezés témájához.

Végül, de nem utolsósorban az információs társadalom legújabb jelenségei globális szinten kimeríthetetlen tárházat jelentik az infokommunikációs kutatásoknak – elég, ha a 2011 tavaszán az arab országokban kitört forradalmak internetes kommunikációs fórumainak

(Facebook) szerepére gondolunk, vagy az ázsiai (Kína, India) országokban a társadalmi fejlődést alapvetően meghatározó, sokszor ellentmondásos információs jelenségekre (információs szolgáltatások kiszervezése, technikai fejlődés stb.).

2011-11-10